

This project is funded by the European Union
Ovaj projekat finansira Evropska unija

LJUDSKA PRAVA NOVINARA U BiH

2017. godina

Uvodne napomene

U okviru projekta „Mapiranje ljudskih prava u medijima promatrajući položaj građana, ranjivih slojeva društva i medijske zajednice“ planirano je da se svake godine sprovede po jedno istraživanje među novinarima u Bosni i Hercegovini s ciljem „snimanja“ stepena poštovanja njihovih ljudskih prava.

Pošto se radi o vrlo specifičnoj populaciji, odlučili smo se na online anketu, jer na taj način smo sačuvali njihovu anonimnost, učinili smo im upitnik lakše dostupnim i dali mogućnost da na njega odgovaraju onda kada im obaveze to dozvoljavaju i nezavisno od mjesta gdje se nalaze.

Urađena je i desk analiza aktuelnog zakonodavstva koje se tiče zaštite ljudskih prava medijskih radnika. Veoma je važno naglasiti da se zakonska regulativa nije mijeljala od 2017. godine i zbog toga imamo samo jednu takvu analizu, za sve tri godine.

U periodu od 19. januara do 20. februara 2018. predmet media monitoringa printanih i online medija bile su teme o medijima i ljudskim pravima. U okviru *press clippinga* koji je trajao mjesec dana pratili smo 24 printana medija i sve web portale na području Bosne i Hercegovine o temama koje se tiču medija i njihovog izvještavanja, radionice na kojima se govorilo o sigurnosti braniteljica ljudskih prava, kao i temama poput slobode u medijima i napada novinara, koji su više nego učestali. Analiza podataka nije dala neke zanimljive podatke i od toga se odustalo.

1. Zakonska regulativa

Kada se govori o zakonima kojima uređuju rad novinara i medija, opšti ustisak je da su moderni i dobri, ali da se u praksi ne provode u potpunosti ili da postoje neke „rupe“ i nedorečenosti koje se vješto koriste s ciljem da se rad novinara i medija oteža. Zakoni kojima je regulisan rad medija su:

- Zakon o komunikacijama Bosne i Hercegovine¹
- Zakon o javnom informisanju Republike Srpske²
- Zakon o javnom radiotelevizijskom sistemu Bosne i Hercegovine³
- Zakon o radio- televiziji Republike Srpske⁴
- Zakon o Javnom RTV servisu Federacije BiH⁵
- Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini⁶
- Zakon o slobodi pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine⁷
- Zakon o slobodi pristupa informacijama u Republici Srpskoj⁸
- Zakon o zaštiti od klevete Brčko Distrikta BiH⁹
- Zakon o zaštiti od klevete FBiH¹⁰
- Zakon o zaštiti od klevete RS¹¹
- Odluka kojom se proglašava Zakon o zaštiti od klevete FBiH¹²
- Izborni zakon BiH: poglavlje 16 - Mediji u izornoj kampanji¹³

Ipak moramo imati na umu da su svi ovi zakoni podređeni Ustavu Bosne i Hercegovine, u koji je direktno inkorporirana Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (član 10.)¹⁴ kojom se kaže:

¹ file:///C:/Users/PC/Downloads/zakon_o_komunikacijama.pdf

² http://www.podaci.net/gBiH/propis/Zakon_o_javnom/Z-jinfor03v9710.html

³ <http://www.bhrt.ba/wp-content/uploads/2014/01/Zakon-o-Javnom-RTV-servisu-BiH.pdf>

⁴ http://lat.rtrs.tv/comp/zakon_rtrs.php

⁵ <http://www.fmks.gov.ba/kultura/legislatura/fbih/44.pdf>

⁶ http://www.mpr.gov.ba/web_dokumenti/ZOSPI_-_B.pdf

⁷ <http://fmrsp.gov.ba/s/images/stories/zakoni/zakon%20o%20slobodnom%20pristupu%20informacijama.pdf>

⁸ https://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=214:zakon-o-slobodi-pristupa-informacijama-u-republici-srpskoj&catid=9:novinarski-zakoni&Itemid=12

⁹ <http://skupstinabd.ba/3-zakon/ba/Zakon%20o%20zas--titi%20od%20klevete/000%2014-03%20Zakon%20o%20zas--titi%20od%20klevete.pdf>

¹⁰ <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-zastiti-od-klevete-FBiH.pdf>

¹¹ http://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=210:zakon-o-zatiti-od-klevete-rs&Itemid=12

¹² https://www.parlament.ba/data/dokumenti/press-kutak/zakon_o_zastiti_od_klevete_federacije_bih_hr.pdf

¹³ http://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=215:izborni-zakon-bih-poglavlje-16-mediji-u-izornoj-kampanji&Itemid=12

„Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu mišljenja i slobodu primanja i prenošenja informacija i ideja, bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprječava države da zahtijevaju dozvole za rad od radio, televizijskih i filmskih kompanija. 2. Ostvarivanje ovih sloboda, budući da uključuje obaveze i odgovornosti, može podlijegati takvim formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili sankcijama predviđenim zakonom i koje neophodne u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, teritorijalnog integriteta ili javne sigurnosti, sprječavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja i morala, ugleda ili prava drugih, sprječavanja širenja povjerljivih informacija ili u interesu očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva“.

Ono što nikako ne smijemo zaboraviti kada se govori o zakonskim aktima koji se tiču rada novinara i medija je da ovi zakoni, iako moderni, liberalni i u skladu sa evropskom praksom, najčešće su doneseni pod pritiskom međunarodne zajednice, odnosno OHR-a, i postavlja se pitanje koliko iza njih, a pogotovo njihovog provođenja, stoje vlasti na svim nivoima zemlje i političke strukture.

Veliki problem koji danas muči novinarstvo u BiH je dosljedno neprovođenje postojeće zakonske regulative.

2. Šta je dobro, a šta loše u tim zakonima?

Kada se govori o Zakonima o zaštiti od klevete, te Zakonima o slobodi pristupa informacijama na entitetskom i državnom nivou oni nisu međusobno usklađeni u potpunosti. Neophodno je usklađivanje u dijelovima koji se odnose na sankcije i pokretanje žalbenog postupka te ujednačavanja sudske prakse na nivou države, entiteta i Brčko Distrikta. Slična situacija je i sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama, koji takođe treba uskladiti kako bi i entitetski zakoni omogućili ono što omogućava zakon na državnom nivou. Jedan entitetski zakon omogućava da se u slučaju kršenja Zakona o slobodi pristupa informacijama vodi upravni postupak, dok drugi ne daje takvu mogućnost.

¹⁴ http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_BOS.pdf

3. Realno stanje na terenu

3.1 Javni servisi

Kada govorimo u javnim servisima upitno je da li možemo govoriti o uspostavljanju Korporacije javnih RTV servisa (koja je trebala biti „zajednička upravljačka struktura između javnih RTV servisa sa istim pravima i obavezama prema sva tri javna RTV servisa (BHRT, RTRS i RTVFBiH) ili govorimo o tri potpuno odvojena servisa¹⁵. Kao jedna od posljedica neuspostavljanja Korporacije javnih RTV servisa javljaju se i problemi kao što su kašnjenja u procesu digitalizacije ili nepostizanje dogovora oko načina finansiranja javnih servisa. Poseban problem je uplitanje politike u upravljanje javnim RTV servisima. Ključnu ulogu u imenovanju i razrješenju članova Upravnog odbora javnih emitera imaju državni i entitetski parlamenti, što je jedan od direktnih načina kontrole¹⁶.

3.2 Finansiranje medija

Problem sa kojima se još uvijek suočava naše društvo je **finansiranje medija** novcem javnih institucija. Prema procjenama Centar za razvoj medija i analize, iz 2105¹⁷. godine, radi se o iznosu od barem 30 miliona KM godišnje koje institucije vlasti potroše na medije. Samo po sebi to nije problem, naprotiv interes javnosti i javnih institucija je da njihovi korisnici budu što bolje informisani, ali novinarska udruženja, nevladine organizacije i međunarodna zajednica već dugi niz godina ukazuju na probleme koje prate te aktivnosti. Prije svega ne postoji jedinstvena baza podataka gdje bi se mogle dobiti sve informacije o javnim institucijama koje daju novce medijima, medijima koji dobijaju novac od javnih ustanova, količina dobijenog novca i sl. Takođe nedostaje i baza podataka o medijima koji dobijaju novac od javnih ustanova (vlasništvo, broj zaposlenih, radni status zaposlenih, ukupnim prihodima, vrsti prihoda, broju gledalaca, čitalaca, slušalaca, načinu potrošnje dobijenog novca i sl.). Treći problem je u nedostatku jasnih i preciznih kriterijuma na osnovu kojih se medijima dodjeljuje novac, ali i nezavisnog sistema koji o tome odlučuje. Sve ovo treba da prate jasni kriterijumi za dodjelu novca, njegovu potrošnju od strane medija i jačanje uredičke nezavisnosti.

¹⁵ <https://bhnovinari.ba/bs/2018/01/12/postupanje-bhrt-u-slucaju-snimanja-intervjua-sa-dr-sebijom-izebegovic-jedan-ili-dva-intervjua-bezbroj-neodgovorenih-pitanja/>

¹⁶ <http://safejournalists.net/wp-content/uploads/2017/11/javni-servis-analiza-lejla-turcilo.pdf>

¹⁷ http://www.media.ba/sites/default/files/kriteriji_finansiranja_medija_-_cetvrti_izvjestaj_-_31._august_2017.pdf

3.3 Zakon o zaštiti od klevete

U Bosni i Hercegovini ne postoji jedinstveni zakon o zaštiti od klevete na državnom nivou već tri odvojena zakona (na nivou oba entiteta i u Brčko distriku), koji su usvojeni u odgovarajućim parlamentima u razmaku od 2001. do 2003. godine. Osnovni cilj donošenja novih zakona je dekriminalizacija klevete, koja bi trebalo da doprinese većoj slobodi izražavanja i opštoj demokratizaciji društva. Donošenje zakona je imalo pozitivne efekte, ali i negativne efekte. Ono što je svakako pozitivno je da je „proces dekriminalizacije klevete zaživio u praksi i da doprinosi demokratizaciji društva i da podstiče slobodu izražavanja svih, ne samo novinara, te da uspostavlja pravila kojih se svi društveni akteri trebaju pridržavati“. Pozitivno je i to što su njihovi odštetni zahtjevi niži nego ranije, ali i dalje veoma veliki za medije i novinare koji su u veoma teškom ekonomskom položaju. Takođe mogućnost objavljivanja ispravke u mnogome pomaže oštećenoj strani da dobije satisfakciju. Loše je to što se kleveta još uvijek koristi kao vrsta pritiska na medije, što pokazuje još uvijek veliki broj tužbi na godišnjem nivou. Kada se radi o sudskoj praksi uočeno je da još uvijek postoji problem da se razluči šta je vrijednosni sud, koji ne podliježe tužbi za klevetu, i činjenice za koje novinari i mediji mogu da odgovaraju. Problem je što pojedini sudovi još uvijek ne primjenjuju ni druge bitne standarde Evropskog suda u presudama zbog kršenja člana 10. Evropske konvencije (da li su informacije važne za javnost i javnu debatu, da li su novinari nastupali dobronamjerno ili ne i sl.). Sudovi se uglavnom drže arbitrarne uloge, ne ispituju u dovoljnoj mjeri mogućnost mirenja stranaka i od stranaka u sporu traže samo da predlažu svoje dokaze i u najvećem broju slučajeva teret dokazivanja prebacuju na tuženu stranu. Takođe se javlja problem kriterijuma prilikom odlučivanja o karakteru nematerijalne štete (duševne boli), što dovodi do neujednačene sudske prakse.

3.4 Izborni zakon u BiH i mediji

Uloga medija u izbornom procesu regulisana je Izbornim zakonom BiH u Poglavlju 16, pod nazivom „Mediji u izbornoj kampanji“. Osnovna pretpostavka na kojoj se baziraju ove odredbe jeste da je potrebno imati jasan regulatorni okvir koji se odnosi na ponašanje medija za vrijeme izbornog procesa, kako bi se na taj način osiguralo da birači dobiju što je moguće više informacija, kako o samom izbornom procesu, tako i o programima političkih subjekata koji se takmiče za različite nivoe vlasti. U okviru ovog poglavlja date su odredbe za sve medije, na one koje se odnose na elektronske medije (radio i televiziju), one koje se

specifično odnose na javne elektronske medije (bilo da se radi o javnim RTV servisima ili o javnim radio ili televizijskim stanicama), te na odredbe koje se odnose na štampu.

Ipak, postoje neke nedorečenosti u samom zakonu koje bi se trebalo u narodenom periodu ispraviti. Na primjer, u dijelu koji se tiče svih medija, recimo zabrane koje važe za elektronske i printane medije, vođenje izborne kampanje u printanim i elektronskim medijima, ne važe za *online* medije. Kada se govori o elektronskim medijima tu je mnogo toga precizno definisano, ali recimo nisu spomenuti ostali programi (filmski, zabavni itd.) koji bi indirektno mogli uticati na ponašanje birača u izbornom procesu. Kada se govori o štampi tu su ostale nedorečene neke stvari koje se tiču uređivačke politike novina ili časopisa. Praktično to znači da štampa može imati jasne političke preferencije, a nadgledanje poštovanja profesionalnih normi prepušteno je samoj struci, tj. sistemu samoregulacije novinara i urednika.

Drugi problem koji je identifikovan, a tiče se štampanih medija je „pravo na odgovor“. Ovo znači da Izborni zakon BiH ne posjeduje mehanizam kojim bi se osiguralo da štampa (i online mediji) objave odgovor u toku izborne kampanje.

U cilju poboljšanja Izbornog zakona BiH, Izborna komisija BiH predložila je izmjene i dopune:

1. Nova terminologija i preciznije definiranje pojedinih područja,
2. Poglavlje 16 - Mediji u izornoj kampanji oblikuje se u cjelinu koja je logički više strukturisana,
3. Detaljnije i sistematičnije se zabranjuje diskriminacija i govor mržnje u programima,
4. Pojačava se princip jednakosti u besplatnim medijskim predstavljajima na javnim RTV stanicama i
5. Ubrzava se procedura rješavanja žalbi kod Regulatorne agencije za komunikacije BiH.

Medijske analize predizbornih kampanja u Bosni i Hercegovini pokazuju da postoji mnogo prostora za unapređenje rada domaćih medija. Jedan od paradoksa koji je primjećen u predizornoj kampanji 2016. godine je i taj da su komercijalni mediji težili neutralnom izvještavanju, dok su javni servisi pristrasni¹⁸. Takođe, veoma veliki problem za medije je

¹⁸ <https://bhnovinari.ba/bs/2018/01/12/mediji-i-izborna-kampanja-u-bih-politicke-stranke-preuzele-uredjivacke-politike-medija/>

zloupotrebljavanje političkih funkcija, jer su trenutni funkcioneri u povlaštenom položaju kada je u pitanju publicitet u odnosu na kandidate opozicije. Dodamo li tu tradicionalne probleme oko finansiranja medija (direktno i indirektno) koje može, ali i ne mora da utiče na uređivačku neutralnost, postavljanje politički podobnih urednika i novinara i na kraju permanentno spinovanje javnosti.

3.5 Zakon o slobodi pristupa informacijama BiH

Zakon o slobodi pristupa informacijama BiH usvojen je u novembru 2000. godine i dosad je mijenjan tri puta (2006., 2009. i 2011. godine). Naravno, za donošenje ovog zakona najviše je zaslužna međunarodna zajednica, koja je dovodila i plaćala strane eksperte za kreiranje ovih zakona. Od usvajanja spomenutog zakona, vlada je nekoliko puta pokušala to promijeniti u njihovu korist, suprotno načelima transparentnosti i dostupnosti podataka i informacija, što je pokazalo nespremnost da dijele informacije s građanima. To je također vidljivo u činjenici da niti jedna promjena, niti predložena izmjena Zakona ne spominju proaktivni pristup vlade za objavljivanje informacija (koji postoje npr. u hrvatskom zakonodavstvu), koji bi obvezao vladu da objavljuje informacije na njihovim web stranicama u .pdf formatu, tj. na dijeljenje određenih informacija od javnog interesa čak i kada to direktno ne zahtijevaju građani ili novinari. Bosna i Hercegovina ima tri zakona o slobodi pristupa informacijama:

1. Zakon o slobodi pristupa informacijama Bosne i Hercegovine,
2. Zakon o slobodi pristupa informacijama Federacije BiH,
3. Zakon o slobodi pristupa informacijama Republike Srpske.

U distriktu Brčko važi Zakon o slobodi pristupa informacijama Bosne i Hercegovine.

Zakon u Republici Srpskoj i dalje nije usklađen sa druga dva zakona, tako da se u slučaju kršenja Zakona o slobodi pristupa informacijama po jednom zakonu vodi upravni postupak, dok drugi ne daje takvu mogućnost.

Ključni problemi u sprovođenju ovog zakona u smislu rada novinara je izuzetno spor proces. Jednostavno rečeno javne institucije imaju mehanizme da odgađaju davanje informacija na zahtjeve medija. Zahtjevi se često odbacuju prema pravilima izuzetaka ili se njihova nesusretljivost opravdava trećim stranama kao dio procesa. To jasno pokazuje da niti vlada niti javne institucije nisu spremne podijeliti informacije od javnog interesa i povećati transparentnost rada, i zato ne iznenađuje težnja domaćih političara da kroz izmjene Zakona o

slobodi pristupa informacijama redukuju svoje obaveze prema medijima i javnosti što je moguće više.

4. Koji zakoni nedostaju

4.1 Zakon o transparentnosti vlasništva

Transparentnost vlasništva nad medijima i srodnim sektorima od ključne je važnosti u sprečavanju ili otkrivanju različitih oblika nepoželjnih uticaja na medijski sektor, koji ozbiljno narušavaju medijski integritet. To je jedan od osnovnih preduslova za regulisanje medijskog pluralizma i sprečavanje pretjerane koncentracije vlasništva, te za otkrivanje, sankcionisanje i sprečavanje bilo kakvog konflikta interesa i korupcije u medijima i s medijima povezanim sferama. Kombinovanje informacija o vlasništvu, izvorima prihoda, mogu ukazati na obrasce finansiranja koji nisu u skladu sa tržišnim ili standardima vezanim za potrošnju javnih sredstava, te mogu biti znak da su ta sredstva zloupotrijebljena za promovisanje partikularnih političkih ili finansijskih interesa, pouzdanosti informacija i prisustva cenzure i autocenzure među novinarima i očuvanja uredničke nezavisnosti i autonomije novinara. Svi ovi problemi su i te kako prisutni na bosanskohercegovačkoj medijskoj sceni.

Pitanja u vezi sa koncentracijom vlasništva nad medijima u Bosni i Hercegovini potpuno su neregulisana. Ni deset godina nakon isteka regulative o zabrani koncentracije u sektoru emitovanja (2006. godine), nema napora da se uspostave nove i sveobuhvatnije norme, koje bi se odnosile ne samo na sektor emitovanja, već bi uključivale i sve druge medijske sektore.

4.2 Zakon o oglašavanju u medijima

Bosna i Hercegovina nema zakon o oglašavanju u medijima. Ta oblast je regulisana nizom zakona:

- Zakon o zaštiti potrošača¹⁹,
- Zakon o javnim nabavkama²⁰,
- Zakon o javnom radio-televizijskom sistemu BiH,
- Pravila za emitovanje Regulatorne agencije za komunikacije²¹,

¹⁹https://propisi.ks.gov.ba/sites/propisi.ks.gov.ba/files/Zakon_o_zastiti_potrosaca_Bosne_i_Hercegovine_0.pdf

²⁰https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon_o_javnim_nabavkama_BiH.pdf

- Kodeks Vijeća za štampu²² i
- Drugi srodni propisi poput Zakona o hrani²³ ili Zakona o ograničavanju upotrebe duhanskih proizvoda.

I pored gore pobrojanih zakona koji postoje, problemi nastaju što oni nisu međusobno usklađeni i stvaraju konfuziju kako kod medija, tako i kod oglašivača. Osim toga što je neuređeno samo tržište oglašavanja, probleme nalazimo o kod istraživanja gledanosti, slušanosti i čitanosti medija u Bosni i Hercegovini, što kao posledicu ima nedostatak tačnih podataka o gledanosti, slušanosti i čitanosti medija, što je osnovni preduslov za kvalitetno oglašavanje i prodaju oglašivačkog prostora.

Prema nekim procjenama institucije vlasti na svim nivoima u Bosni i Hercegovini godišnje troše oko 30 miliona KM na medije²⁴. Tri četvrtine ukupnih sredstava koje institucije troše na medije usmjereno je na javne medije, gdje spadaju i dvije entitetske novinske agencije, FENA i SRNA, i radio-televizije, FTV i RTRS. Kantoni i opštine u Federaciji BiH troše 80% sredstava namijenjenih za medije na direktno finansiranje lokalnih javnih medija, a opštinske vlasti u Republici Srpskoj troše oko 60% tih sredstava na lokalne javne medije. Ostatak novca se ulaže u različite ugovore o promociji i oglašavanju. Kriterijumi i pravila na osnovu kojih se dodjeljuju ta sredstva su često upitna i nedorečena, što svakako ostavlja veliki prostor za manipulacije i direktan ili indirektan uticaj političkih partija na vlasti na uredničku nezavisnost i autonomiju novinara.

5. Kršenje ljudskih prava novinara u BiH

Kao što vidimo iz analize zakona novinari u BiH se susreću sa nizom problema u svom radu i sasvim je očekivano da se ti problemi prenose i na zaštitu njihovih ljudskih prava i to se najviše odnose na: radne ugovore, uslove rada, socijalnu zaštitu i sindikalno udruživanje. Potom dolazimo do problema koji se tiču direktnih napada na novinare kroz tužbe za klevetu, prijetnje i fizičke napade.

²¹ <https://www.rak.ba/bos/index.php?uid=1324649058>

²² https://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=218&Itemid=9

²⁴ <http://media.ba/bs/magazin-teme-i-resursi/institucije-u-bih-finansiraju-medije-sa-desetinama-miliona-maraka-godisnje>

5.1 Radno-pravni status novinara

U istraživanjima koje su radili Mediacentar iz Sarajeva²⁵ kao najveći problemi sa kojima se susreću domaći novinari, a tiču se radnog prava, spominju se isplata plata, dužina radnog dana i cjelokupni uslovi rada. Kao najranjivija kategorija novinara identifikuju se mladi novinari koji se angažuju bez bilo kakvog ugovora. U istraživanju Udovičića²⁶ niska primanja su se identifikovala kao jedan od najznačajnijih problema novinara u BiH. Ne smije se zaboraviti da jedan dio novinara (34- 40%)²⁷ nema ugovore o radu adekvatne njihovoj školskoj spremi, ali ni primanja. Veliki broj njih radi na crno. Poseban problem su ugovori o radu u kojima vrlo često nije jasno i precizno definisan opis poslova koje novinar i medijski radnik treba da obavlja. Takve nepreciznosti u ugovoru imaju za posljedicu da novinari imaju ugovore na pola radnog vremena, a rade puno radno vrijeme. Takođe, veoma je česta zloupotreba radnih prava putem ugovora na određeno radno vrijeme, kada novinari sa ovakvim ugovorima rade više od dvije godine, koliko je zakonom propisano.

Postoje mediji, teško je reći koliko ih je, koji svojim radnicima isplaćuju minimalne zakonom zagarantovane plate, dok drugi dio novca isplaćuju „na ruke“ tj. u gotovini. Prema istraživanjima „BH novinara“, plata novinara u lokanim medijima je od 200 do 500 EUR, u javnim servisima 700 EUR, a u privatnim medijima 900 EUR.

5.2 Sindikalno organizovanje

Pravo na organiziranje nezavisnih sindikata u Bosni i Hercegovini je definisano i zagarantirano entitetskim zakonima i ustavima i nema nikavog pravnog ograničenja kojim bi se spriječilo bilo kakvo udruživanje novinara. Prema nekim informacijama u Bosni i Hercegovini djeluje šest novinarskih udruženja i pet granskih sindikata novinara i medijskih uposlenika, dva sindikata dolaze iz Republike Srpske, a tri iz Federacije BiH. U privatnim medijima sindikalno udruživanje je rijetko. Ipak i pored zakonskih mogućnosti i pored postojanja udruženja vidimo da je njihov uticaj relativno slab, a položaj novinara veoma loš.

Zašto je to tako?

²⁵ http://www.media.ba/sites/default/files/labor_relations_and_media_bosnia.pdf

²⁶ <http://www.mediaonline.ba/ba/pdf.asp?ID=3555&n=NOVINARI%20U%20PROCJEPU%20DEVASTIRANI%20MEDIJA%20I%20PRAVNE%20NESIGURNOSTI>

²⁷ Specijalni izvještaj o položaju i slučajevima prijetnji novinarima u Bosni i Hercegovini, Institucija omudmena/ombudsmana za ljudska prava BiH, 2017.

Postoji mišljenje da je o zbog velikog broja udruženja koja su podjeljena po političkim, etničkim i regionalnim principima. Jedan dio sindikata je pod direktnom kontrolom vlasnika medija ili vladajućih političkih struktura i postavlja se pitanje čije oni interese zastupaju i da li se uopšte mogu nazivati sindikatima. Takođe, moramo imati u vidu da sindikati imaju problem sa članstvom i to na dva nivoa. Prvi problem se ogleda u samoj masovnosti tj. što dobar dio novinara i medijskih radnika nije i ne želi da postane član sindikata, a drugi se tiče samih aktivnosti sindikata tj. što novinari ne vide korist od samog članstva u sindikatima.

5.3. Prijetnje i napadi na novinare

Kada se govori o prijetnjama i napadima na novinare interesatno je vidjeti izvještaj Ombudsmana BiH u kojem oni pokazuju da je „veoma teško doći do relevantnih podataka u tužilaštvima, jer ne postoji obaveza vođenja adekvatne statistike s obzirom na zanimanje osoba u postupku“. Praktično, to znači da na osnovu podataka tužilaštava u Bosni i Hercegovini ne možemo da dođemo do tačnih podataka o prijetnjama i napadima na novinare i druge medijske uposlenike.

Statistiku o prijetnjama, napadima i ugrožavanju ljudskih prava ima Udruženje/Udruga „BH novinari“ možemo da vidimo u tabeli 1.

Tabela 1. Registar slučajeva o medijskim slobodama i kršenju prava novinara u BiH

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Prijetnje/pritisci	4	10	16	10	13	3	10
Politički pritisci	1	10	0	3	6	14	9
Fizički napadi	2	3	7	3	10	6	6
Radni spor/mobbing	2	9	3	0	3	8	12
Kleveta	1	4	4	1	6	1	2
Prijetnje smrću	0	1	2	1	9	8	1
Verbalne prijetnje	4	3	0	2	0	10	6
Zabrana pristupa informacijama	0	1	0	0	2	0	1
Ostali slučajevi	3	3	2	8	7	6	8
Javne reakcije na događaje	3	1	3	11	0	4	2
Ukupno	20	45	37	39	56	60	56

Ako pogledamo ukupan broj slučajeva kršenja medijskih sloboda i kršenja prava novinara u BiH vidimo da taj broj od 2012. godine i 20 slučajeva raste, da bi 2017. godine završio na 60 slučajeva. S jedne strane zabrinjavajuće je da broj kršenja prava novinara raste iz godine u godinu, a s druge strane izgleda da novinari počinju da rade svoj posao što izaziva reakcije kod onih o kojima pišu. Interesantno je da u 2016., 2017. i 2018. godini imamo veliki skok

prijetnji smrću, a 2017. godine i verbalnih prijetnji novinarima. Kada pogledamo vrste slučajeva proteklih 6 godina najviše je slučajeva prijetnji/ pritisaka 56, političkih pritisaka 34 i fizičkih napada 31. Ove tri vrste kršenja prava novinara čine 47% od ukupnog broja kršenja novinarskih prava.

Prema evidenciji Udruženja/Udruga „BH novinari“ možemo da vidimo (Tabela 2.) pregled fizičkih napada i prijetnji smrću novinarima u Bosni i Hercegovini u periodu 2006.- 2012. godine.

Tabela 2. Pregled fizičkih napada i prijetnji smrću novinarima u periodu 2006.-2017. godine

Vrsta napada	Broj slučajeva
Fizički napadi	54
Prijetnje smrću	29
Prijetnje putem telefona	2
Prijetnje	3
Prijetnje fizičkim nasiljem	2
Napad na imovinu	1
Prijetnje opasne po sigurnost novinara	2
Ukupno	93

6. Monitoring medija o ljudskim pravima u printanim i online medijima 19.01.- 20.02.2018.

U periodu od 19.januara do 20.februara 2018. godine, predmet media monitoringa printanih i online medija bile su teme o medijima i ljudskim pravima. U okviru *press clippinga* koji je trajao mjesec dana pratili smo 24 printana medija i sve web portale na području Bosne i Hercegovine o temama koje se tiču medija i njihovog izvještavanja, radionice na kojima se govorilo o sigurnosti braniteljica ljudskih prava, kao i temama poput slobode u medijima i napada novinara, koji su više nego učestali.

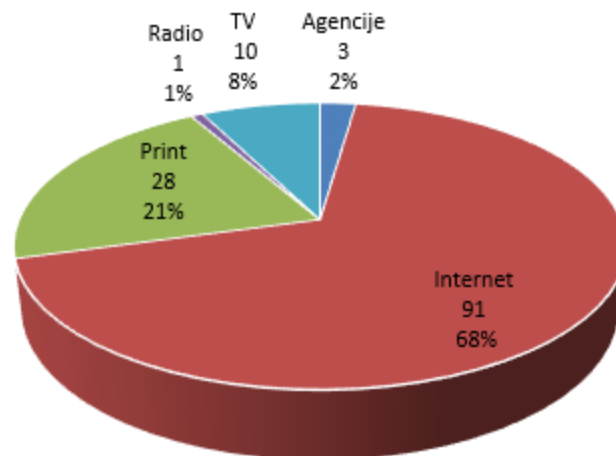
Svakodnevno su praćeni sljedeći mediji:

- **Printani mediji (dnevna izdanja):** Dnevni avaz, Dnevni list, EuroBlic, Glas Srpske Jutarnji list, Nezavisne novine, Oslobođenje, Večernji list (izdanje za BiH), Večernje novosti (izdanje za BiH), Poslovne novosti.
- **Printani mediji (sedmična i periodična izdanja):** Azra, Dani, Faktor, Gracija, Grazia, Ljepota i Zdravlje, Ladies In, Azra Family, Naša riječ , Semberske novine, Start, Stav, Urban magazine i Unsko-sanske novine Krajina.
- **Elektronski mediji:** ATV, N1, AL JAZEERA, OBN, BHT 1, PINK BH, BN TV, RTRS, FTV, TV 1, FACE TV, TVSA, NTV HAYAT, ELTA
- **Svi internet portali** na području Bosne i Hercegovine.

6.1 Rezultati

U narednom grafikonu i tabeli dat je pregled broja objava po vrsti medija

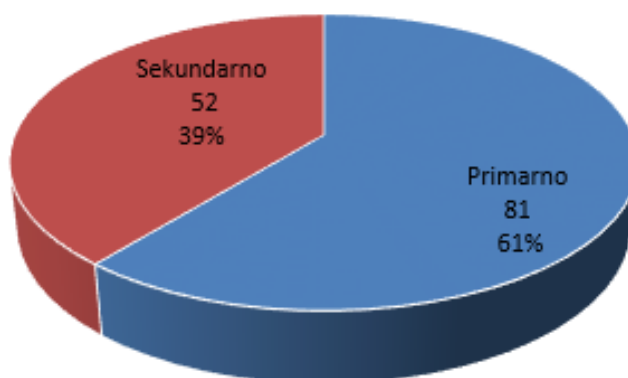
Pregled broja objava prema vrsti medija

Grafikon 1.

61% od ukupnog broja objava praćenih u navedenom periodu je imalo primarni karakter, odnosno primarne teme su bile statusi ljudskih prava u medijima, napadi na novinare, sloboda medija, i slično. 52 objave, odnosno 39% od ukupnog broja objava bile su sekundarne, gdje su razne institucije i pojedinci govorili o većoj zaštiti novinara kao i o slobodi medija.

Fokus objava

Grafikon 2.

Tabela 3. Ukupan broj objava u printanim medijima

Medij	Broj objava
Dnevni avaz	5
Dnevni list	8
Euro Blic	3
Oslobođenje	6
Nezavisne novine	3
Večernje novosti	1
Večernji list	2

Tabela 4. Ukupan broj agencijskih objava

Medij	Broj objava
Fena.ba	3

Tabela 5. Ukupan broj radijskih objava

Medij	Broj objava
Radio FBiH	1

Tabela 6. Ukupan broj televizijskih objava

Medij	Broj objava
FTV	7
BHRT	1
N1	1
RTRS	1

Tabela 7. Ukupan broj objava na web portalima

Medij	Broj objava
Abc.ba	2
analiziraj.ba	1
Avaz.ba	2
ba.n1info.com	4
Ba.voanews.com	1
Bhrt.ba	1
Bigportal.ba	1
Bisce.ba	1
Bljesak.info	2
Bosnia.shafaqna.com	1
Bportal.ba	1
Buka.ba	1
Cafe.ba	2
Dan.ba	2
Dnevni-list.ba	1
Dnevno.ba	2
Esrebrenica.ba	1
Faktor.ba	1
Federalna.ba	2
Fokus.ba	1
Frontal.ba	3
Glassrpske.com	1
Hayat.ba	2
Index.ba	1
Infobox.ba	1
Informativa.ba	3
Kakanjlive.com	1
Klix.ba	3
Krupljani.ba	1
Magazinplus.eu	1
mbosna.eu	2
Media.ba	3
mondo.ba	1
Nap.ba	1
Nezavisne.com	2
nezavisni.ba	1
Novi.ba	1
Novi-vjetar.com	1
Novovrijeme.ba	2
objavi.ba	1
Oslobodjenje.ba	4
Pogled.ba	1
Radiosarajevo.ba	3
rijec.ba	1
rtv7.ba	1
Rtvslon.ba	1
Rtvtk.ba	1
slobodanvaskovic.blogspot.ba	1
Slobodna-bosna.ba	2
Source.ba	2
Starmo.ba	2

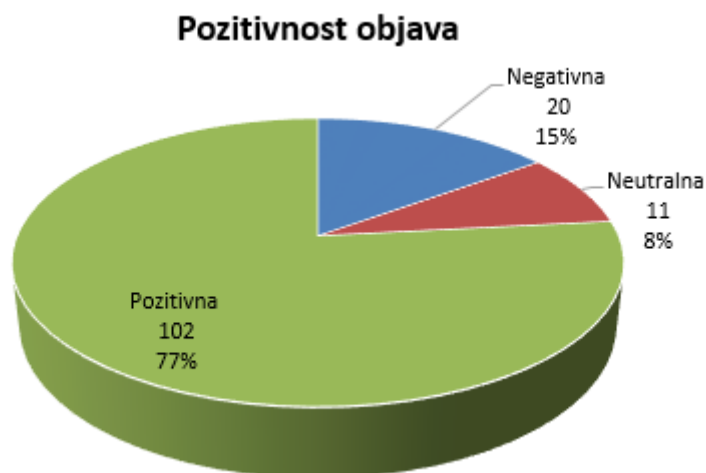
Travnicki.info	1
Tuzlalive.ba	2
udrimuski.ba	1
Uskip.info	1
Vidiportal.ba	1
Vijesti.ba	4

6.2 Vrijednosne orijentacije objava

Kada je u pitanju vrijednosna orijentacija objava njih 102 bile su pozitivne, 11 objava imalo je neutralni karakter, dok je 20 bilo negativno. Objave koje su označene kao pozitivne pretežno su govorile o radionici „Medijska odgovornost: aktivizam i sigurnost braniteljica ljudskih prava“, prijedlozima za jaču zaštitu novinara, kao i principima na kojima će se graditi bolja BiH među kojima je važan faktor i sloboda medija.

Neutralnih objava je bilo najmanje i u njima kao takvim mediji i ljudska prava su se spominjali u sporadičnim dijelovima, ali iz ugla objektivnosti prilikom komentaranja.

Negativne objave su se odnosile na napade novinara, poput napada na sportskog novinara Topalbećirevića nakon utakmice u Tuzli i prijetnji novinaru N1 televizije. Kao negativne objave označene su i objave u kojima se ističe da političke elite u našoj državi potiču na govor mržnje u medijima.

Grafikon 3.

Tabela 8. Vrijednosne orijentacije objava u printanim medijima

Vrijednosna orijentacija	Broj objava
Dnevni avaz	4
Negativna	1
Neutralna	1
Pozitivna	3
Dnevni list	8
Negativna	2
Neutralna	1
Pozitivna	5
Euro Blic	3
Negativna	1
Pozitivna	2
Nezavisne novine	3
Neutralna	2
Pozitivna	1
Oslobođenje	6
Neutralna	1
Pozitivna	5
Večernje novosti	1
Pozitivna	1
Večernji list	2
Neutralna	1
Pozitivna	1

Tabela 9. Vrijednosne orijentacije objava na portalima

Vrijednosna orijentacija	Broj objava
Abc.ba	2
Pozitivna	2
analiziraj.ba	1
Pozitivna	1
Avaz.ba	2
Pozitivna	2
ba.n1info.com	4
Negativna	1
Pozitivna	3
Ba.voanews.com	1
Pozitivna	1
Bhrt.ba	1
Pozitivna	1
Bigportal.ba	1
Pozitivna	1
Bisce.ba	1
Pozitivna	1
Bljesak.info	2
Neutralna	1
Pozitivna	1
Bosnia.shafaqna.com	1
Negativna	1

Bportal.ba	1
Pozitivna	1
Buka.ba	1
Pozitivna	1
Cafe.ba	2
Negativna	1
Pozitivna	1
Dan.ba	2
Pozitivna	2
Dnevni-list.ba	1
Pozitivna	1
Dnevno.ba	2
Pozitivna	2
Esrebrenica.ba	1
Negativna	1
Faktor.ba	1
Pozitivna	1
Federalna.ba	2
Pozitivna	2
Fokus.ba	1
Pozitivna	1
Frontal.ba	3
Pozitivna	3
Glassrpske.com	1
Pozitivna	1
Hayat.ba	2
Pozitivna	2
Index.ba	1
Negativna	1
Infobox.ba	1
Pozitivna	1
Informativa.ba	3
Neutralna	1
Pozitivna	2
Kakanjlive.com	1
Pozitivna	1
Klix.ba	3
Negativna	1
Pozitivna	2
Krupljani.ba	1
Pozitivna	1
Magazinplus.eu	1
Neutralna	1
mbosna.eu	2
Pozitivna	2
Media.ba	3
Negativna	1
Pozitivna	2
mondo.ba	1
Negativna	1
Nap.ba	1
Pozitivna	1
Nezavisne.com	2

Pozitivna	2
nezavisni.ba	1
Pozitivna	1
Novi.ba	1
Pozitivna	1
Novi-vjetar.com	1
Pozitivna	1
Novovrijeme.ba	2
Pozitivna	2
objavi.ba	1
Pozitivna	1
Oslobodjenje.ba	4
Negativna	2
Pozitivna	2
Pogled.ba	1
Negativna	1
Radiosarajevo.ba	3
Pozitivna	3
rijec.ba	1
Neutralna	1
rtv7.ba	1
Pozitivna	1
Rtvslon.ba	1
Pozitivna	1
Rtvtk.ba	1
Pozitivna	1
slobodanvaskovic.blogspot.ba	1
Pozitivna	1
Slobodna-bosna.ba	2
Negativna	1
Pozitivna	1
Source.ba	2
Pozitivna	2
Starmo.ba	2
Negativna	1
Pozitivna	1
Travnicki.info	1
Pozitivna	1
Tuzlalive.ba	2
Pozitivna	2
udrimuski.ba	1
Pozitivna	1
Uskip.info	1
Negativna	1
Vidiportal.ba	1
Negativna	1
Vijesti.ba	4
Negativna	1
Pozitivna	3

Tabela 10. Vrijednosne orijentacije agencijskih objava

Vrijednosna orijentacija	Broj objava
Fena.ba	3
Pozitivna	3

Tabela 11. Vrijednosne orijentacije radijskih objava

Vrijednosna orijentacija	Broj objava
Radio FBiH	1
Pozitivna	1

Tabela 12. Vrijednosne orijentacije televizijskih objava

Vrijednosna orijentacija	Broj objava
BHRT	1
Pozitivna	1
FTV	7
Neutralna	1
Pozitivna	6
N1	1
Pozitivna	1
RTRS	1
Pozitivna	1

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je urađeno u periodu od novembra 2017. do januara 2018. godine na uzorku od 242 novinara u Bosni i Hercegovini. Upitnik je poslat na e-mail adrese više od 500 novinara u kojem smo objasnili ciljeve istraživanja, način popunjavanja ankete i link na kojem se nalazila online anketa.

Tabela 13. Pol ispitanika

	N	%
Muškarac	104	43,0
Žena	130	53,7
Odbija	8	3,3
Total	242	100,0

Kao što smo ranije kazali na upitnik je odgovorilo 242 ispitanika i to od toga 104 (43,0%) muškarca i 130 (53,7%) žena, dok je 8 (3,3%) ispitanika odbilo dati odgovor.

Tabela 14. Starost ispitanika

	N	%
20-30	64	26,6
31-40	66	27,3
41-50	51	21,0
51 +	47	19,4
Odbija	14	5,8
Total	242	100,0

U okviru uzorka najviše je ispitanika starosti od 31 do 40 godina 66 (27,3%), potom onih starosti od 20 do 30 godina 64 (26,6%). Slijede novinari starosti od 41 do 50 godina 51 (21%) i stariji od 51 godine 47 (19,4%). Na ovo pitanje nije odgovorilo 14 ispitanika ili 5,8%.

Tabela 15. Obrazovanje ispitanika

	N	%
Odbija	4	1,7
Srednja škola 3. stepen	2	,8
Srednja škola 4. stepen	30	12,4
Viša škola	22	9,1
Visoka škola	141	58,3
Magisterij/ doktorat	43	17,8
Total	242	100,0

Među ispitanicima je najviše onih sa završenim fakultetom 141 (58,3%), dok njih 43 (17,8%) ima završen megisterij ili doktorat. Višu skolu imaju 22 (9,1%) ispitanika, a srednju školu 32 (13,2%). Na ovo pitanje nije odgovorilo 1,7% novinara koji su učestvovali u istraživanju.

Tabela 16. S obzirom na vlasničku strukturu medija, ispitanici rade u:

	N	%
Inostranom dopisništvu	6	2,5
Javnom servisu	45	18,6
Lokalnom mediju u vlasništvu lokalne zajednice	33	13,6
Privatnom mediju	119	49,2
Nešto drugo	36	14,9
Odbija	3	1,2
Total	242	100,0

Najveći broj ispitanika dolazi iz privatnih medija 119 (49,2%), a slijede javni servis 45 (18,6%), lokalni mediji u vlasništvu lokalne zajednice 33 (13,6%). Upitnik je popunilo i 6 (2,5%) novinara iz inostranih dopisništava, dok je njih 36 (14,9%) dalo odgovor „nešto drugo“.

Tabela 17. Kada je u pitanju vrsta medija, ispitanici rade u sljedećim medijima:

	N	%
Nešto drugo	43	17,8
Odbija	4	1,7
Časopisi	12	5,0
Dnevne novine u javnom vlasništvu	1	,4
Dnevne novine u privatnom vlasništvu	22	9,1
Portal u privatnom vlasništvu	48	19,8
Portal javni servis	9	3,7
Privatna radio stanica	12	5,0
Privatna televizija	25	10,3
Radio javni servis	31	12,8
Televizija javni servis	35	14,5
Total	242	100,0

Od ukupnog broja ispitanika njih 66 (27,3%) radi u javnim servisima, 35 (14,5%) na televiziji i 31 (12,8%) na radiju. U printanim medijima radi 35 (14,5%) ispitanika, dok 57 (23,5%) radi na nekom od portala. Na televiziji radi 60 ispitanika (24,8%), a na radiju 43 (17,8%).

Tabela 18. Broj radnih sati ispitanika u toku sedmice

	N	%
Manje od 20 sati	30	12,3
Od 21 do 39 sati	17	7
40 sati	88	36,4
Od 41 do 50 sati	53	21,9
51 i više	18	7,3
Odbija	33	13,6
Total	242	100,0

Najveći broj novinara, njih 88 (36,4%) radi 40 sati sedmično, dok njih 53 ili 21,9% radi između 41 i 50 sati. Više od 50 sati sedmično radi njih 18 (7,3%), dok je jednak procenat 7% onih koji rade između 21 i 39 sati. Manje od 20 sati sedmično radi 30 ili 12,3% novinara koji su učestvovali u istraživanju.

Tabela 19. Radni status ispitanika, u medijima u kojima su zaposleni

	N	%
Honorarni saradnik	51	21,1
Pripravnik	4	1,7
Volonter	9	3,7
Stalno zaposlen	149	61,6
Nešto drugo	25	10,3
Odbija	4	1,7
Total	242	100,0

Skoro dvije trećine ispitanika 149 (61,6%) je stalno zaposleno, dok njih 51 (21,1%) ima status honorarnog saradnika. Interesantno je da je 25 novinara (10,3%) na ovo pitanje dalo odgovor „nešto drugo“.

Tabela 20. Ukupna mjesečna primanja ispitanika u KM

	N	%
Do 500 KM	27	11
Od 501 do 1000 KM	60	24,6
Od 1001 KM do 1500 KM	57	23,4
1501 KM i više	14	5,8
Odbija	84	35,2
Total	242	100,0

Kada se govori o primanjima novinara možemo reći da se njihove zarade najčešće kreću između 501 KM i 1000 KM (24,6%) i 1000 KM i 1500 KM (23,4%). Svaki deseti novinar (11%) ima mjesečna primanja do 500 KM, a preko 1500 KM njih 5,8%. Više od trećine ispitanika (35,2%) nije htjelo da odgovori na ovo pitanje.

Tabela 21. Redovnost plate ispitanika

	N	%
Da, plata je redovna	158	65,3
Ne, kasni do mjesec dana	36	15,9
Ne, kasni do 3 mjeseca	15	6,2
Ne, kasni do 6 mjeseci	2	,8
Ne kasni više od 6 mjeseci	1	,4
Ne znam	5	2,1
Odbija	25	10,3
Total	242	100,0

Kod dvije trećine novinara (65,3%) plate su redovne, dok je kašnjenje plata do jednog mjeseca nalazimo kod 15,9% ispitanika, a do tri mjeseca kod 6,2%. Svaki deseti novinar (10,3%), učesnik ovog istraživanja, na ovo pitanje je odgovorio „ne znam“.

Tabela 22. Na pitanje da li im se redovno uplaćuje zdravstveno osiguranje, odgovorili su sljedeće:

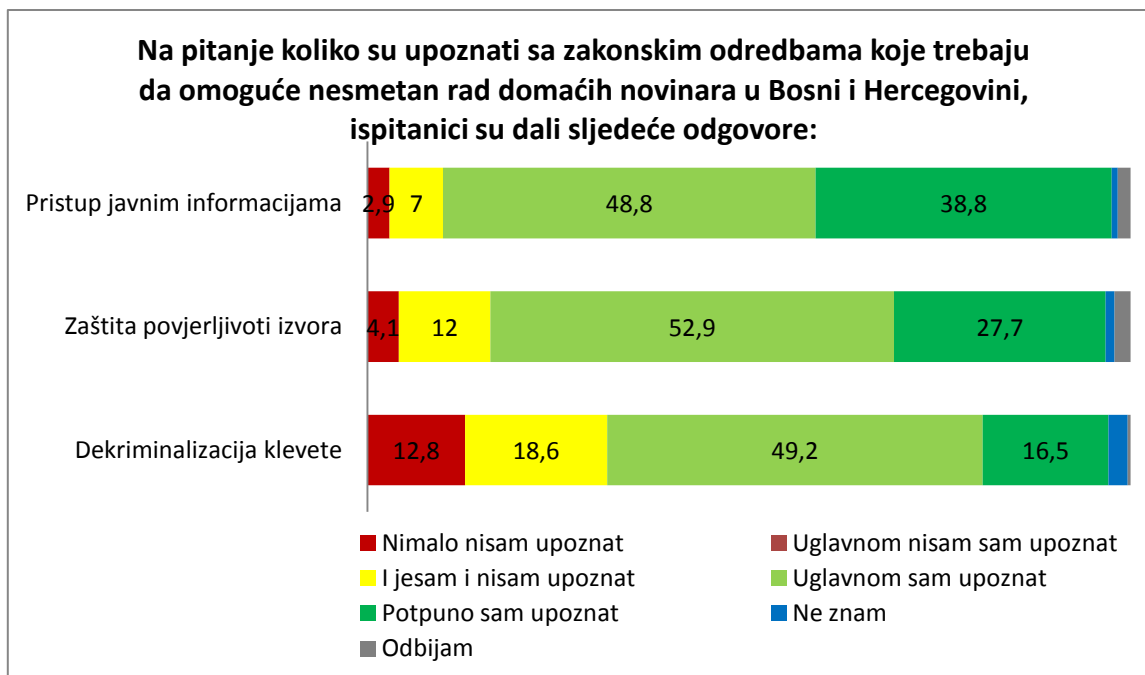
	N	%
Da	145	59,9
Ne	58	24,0
Ne znam	15	6,2
Odbija	24	9,9
Total	242	100,0

Manje od dvije trećine ispitanika (59,9%) je kazalo da im se redovno uplaćuje zdravstveno osiguranje, dok svakom četvrtom novinaru (24,0%) to nije slučaj. Na ovo pitanje nije odgovorilo 16,1% ispitanika.

Tabela 23. Na pitanje da li im se redovno uplaćuje radni staž, odgovorili su na sljedeći način:

	N	%
Da	133	55,0
Ne	59	24,4
Ne znam	22	9,1
Odbija	28	11,6
Total	242	100,0

Radni staž se redovno uplaćuje za 55% ispitanika, za razliku od 24,4% ispitanika koji tvrde da se ova obaveza ne ispunjava redovno. Na ovo pitanje je 9,1% ispitanika odgovorilo sa „ne znam“, a 11,6% je odbilo da odgovori.

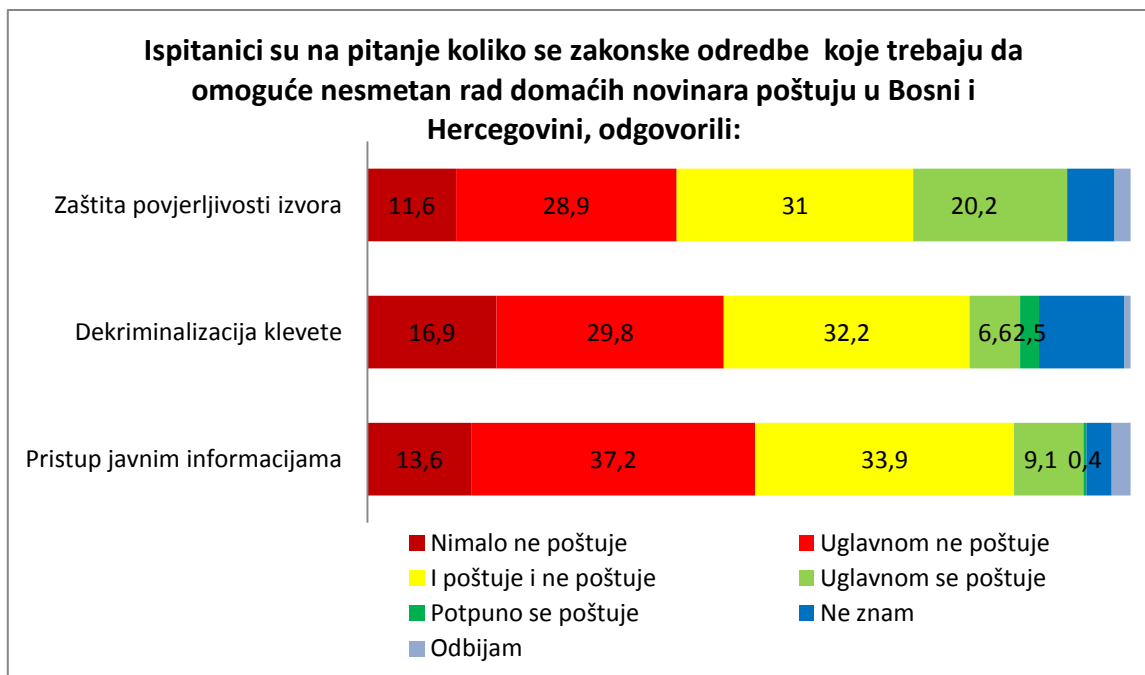

Grafikon 4.

Generalno gledajući novinari u BiH su u najvećem procentu upoznati sa zakonima koji treba da im omoguće nesmetan rad.

Najviše su upoznati sa:

- Zakonom o pristupu javnim informacijama (44,8% uglavnom upoznato i 38,8% potpuno upoznato),
- Zakonom o zaštiti povjerljivih podataka (52,9% uglavnom upoznato i 27,7% potpuno upoznato) i
- Zakonom o dekriminalizaciji klevete (uglavnom upoznato 49,2% i 16,5% potpuno upoznato).

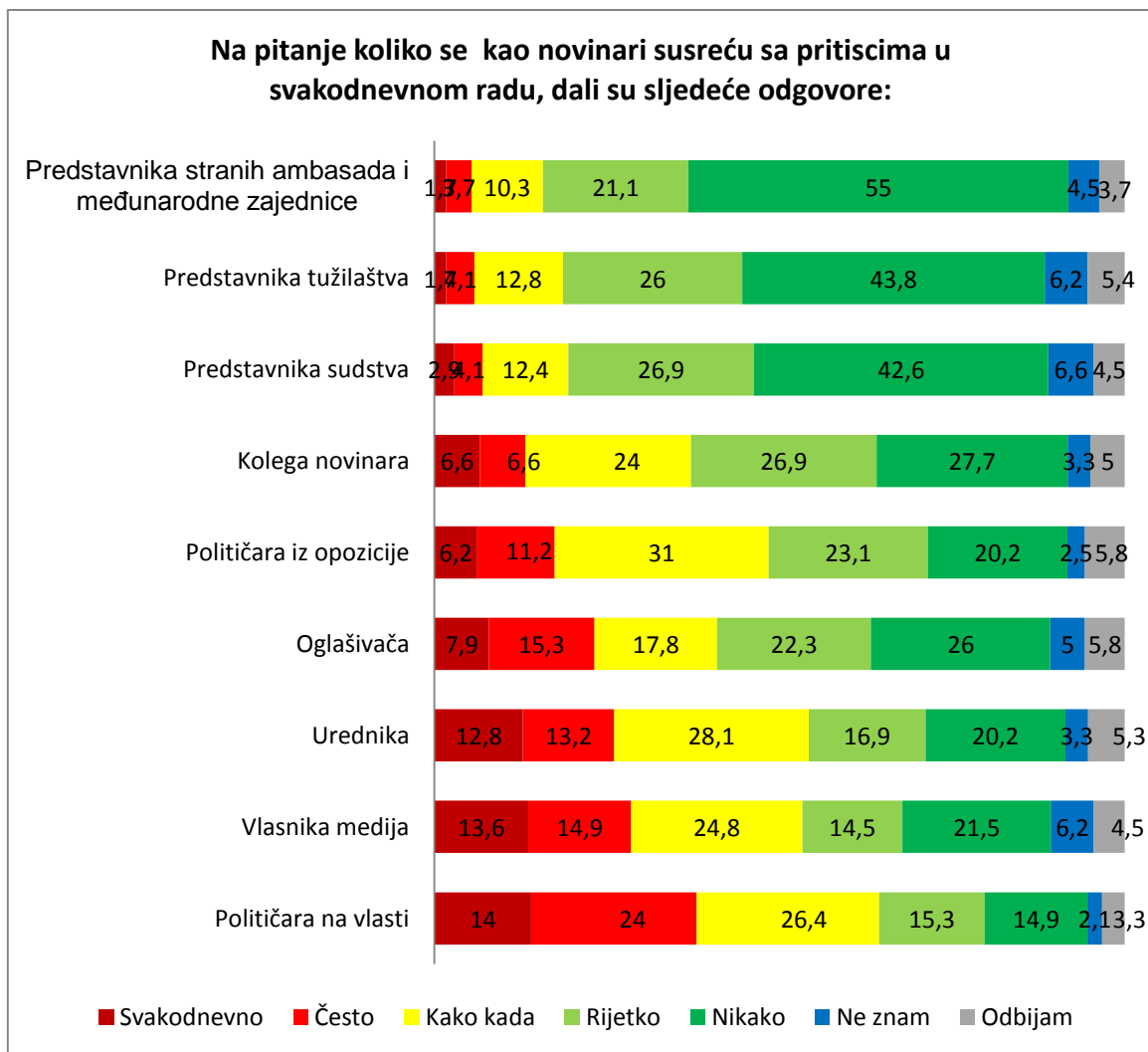

Grafikon 5.

Kada se govori o poštovanju zakona u BiH koji trebaju da novinarima omoguće nesmetan rad, generalni utisak je da se ovi zakoni više ne poštuju nego poštuju i da se prema njima vlasti odnose prilično „fleksibilno“.

Prema mišljenju samih novinara najmanje se poštuje:

- Zakon o pristupu javnim informacijama (nimalo ne poštuje 13,6% i uglavnom se ne poštuje 37,2%),
- Zakon o dekriminalizaciji klevete (nimalo ne poštuje 16,9% i uglavnom ne poštuje 29,8%) i
- Zakon o zaštiti povjerljivih izvora (nimalo ne poštuje smatra 11,6%, a uglavnom ne poštuje 29,8%).

Grafikon 6.

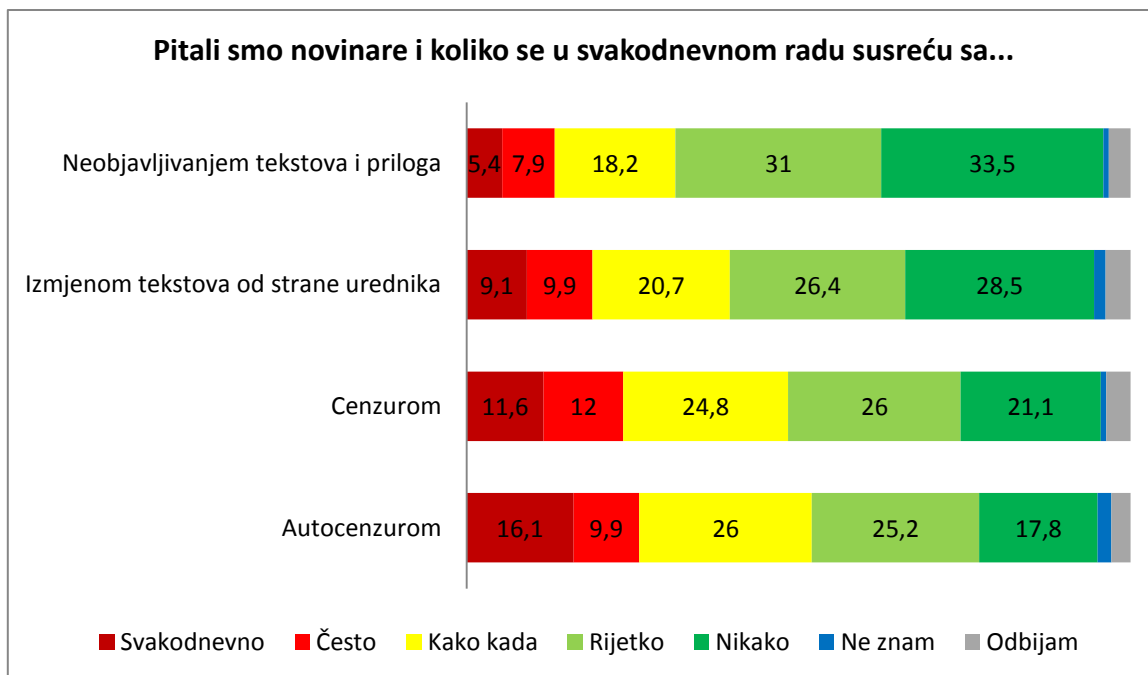
Sasatavni dio novinarskog posla su i različite vrste pritiska, zato je interesantno vidjeti od koga najviše dolaze pritisci. Možemo reći da su rezultati prilično očekivani.

Najviše pritiska dolazi od:

- Političara sa vlasti (svakodnevno 14,0% i često 24,0%),
- Vlasnika medija (svakodnevno 13,6% i često 14,9%),
- Uradnika (svakodnevno 12,8% i često 13,2%),
- Oglašivači (svakodnevno 6,2% i često 15,3%),
- Političari iz opozicije (svakodnevno 6,2% i često 11,2%) i
- Kolege novinari (svakodnevno 6,6% i često 6,6%).

Novinarima je ostavljena mogućnost da sami predlože koji su to zakoni koji se trebaju promijeniti ili donijeti, a koji bi im omogućili lakši rad. Najveći broj novinara je kazao da su domaći zakoni dobri samo da se ne provode, a da je potrebno raditi na:

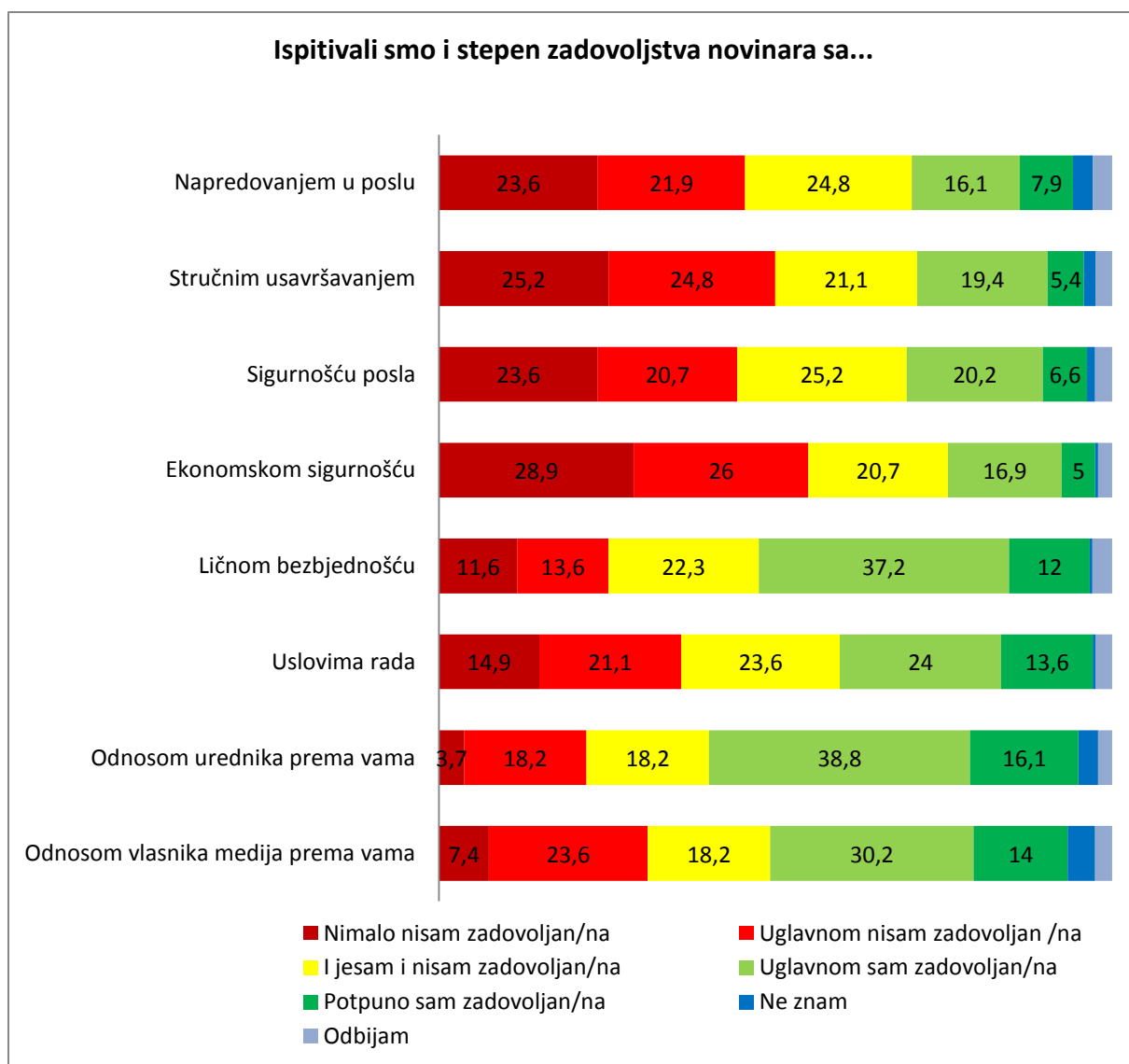
- Davanju novinarima statusa službenog lica i uvođenju krivične odgovornosti zbog napada na novinara i ometenje njegovog rada na terenu.
- Doraditi Zakon o slobodnom pristupu informacijama u smislu kraćih rokova za dobijanje odgovora i pozivanja na odgovornost lica koji uskraćuju odgovore novinarima.
- Zakon o transparentnosti vlasništva medija i regulisanje sukoba interesa političar-vlasnik medija.
- Zakon kojim bi se regulisao odnos između političara i novinara tj. smanjenje uticaja političara i političkih partija na rad novinara.
- Zakon o finansiranju i oglašavanju u medijima.
- Zakon o zaštiti osnovni radnih prava novinara u smisli definisanja ko može da se bavi novinarstvom, licenciranje, minimalna plata, prekovremeni rad i sl.
- Zakon o autorskim pravima u novinarstvu kao odgovor na copy paste novinarstvo.
- Zakon o regulisanju internet medija u BiH.
- Osnivanje institucije Povjerenika za informacije od javnog značaja po uzoru na Srbiju.

Grafikon 7.

Prilikom svog rada novinari se najčešće susreću sa:

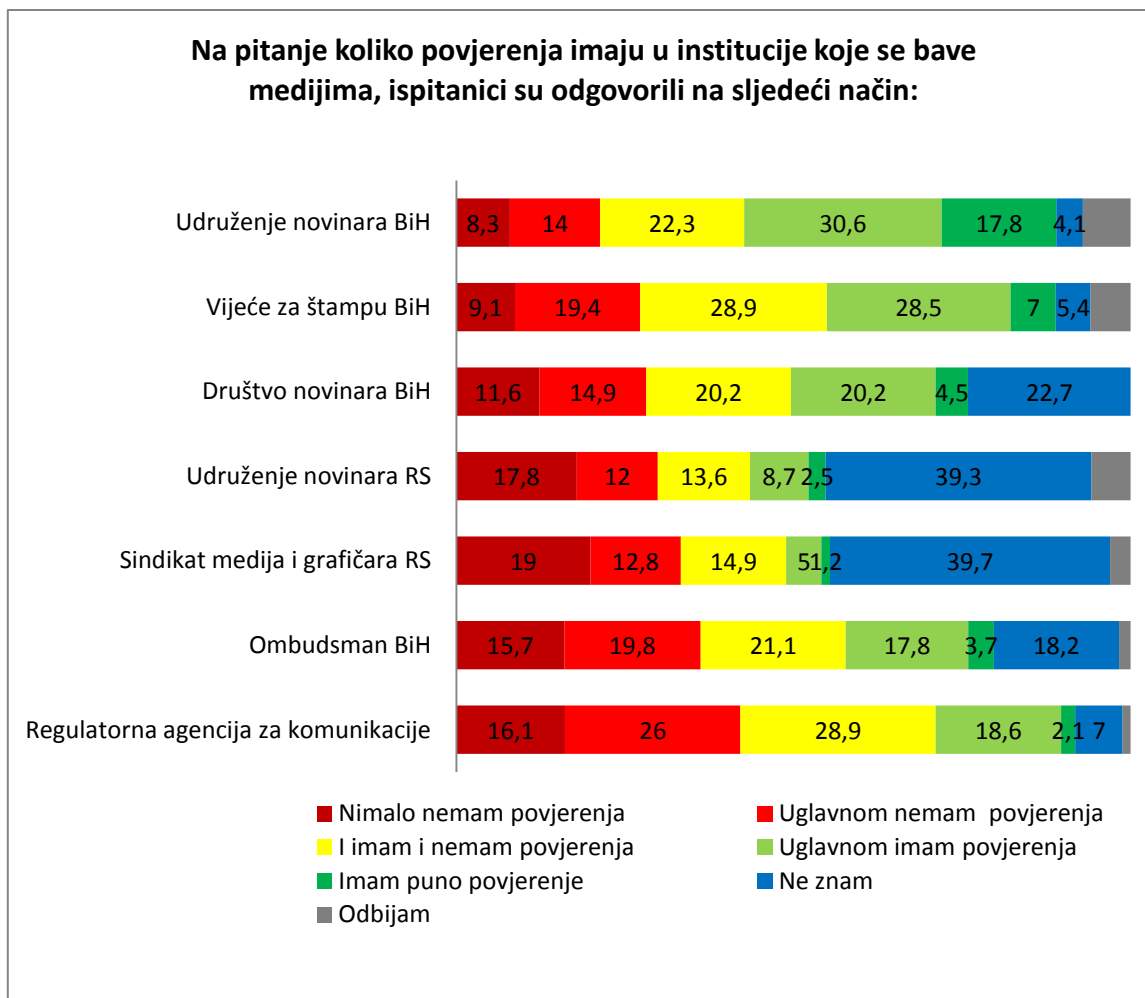
- Autocenzurom (svakodnevno 16,1% i često 9,9%),
- Cenzurom (svakodnevno 11,6% i često 12%),
- Izmjenom tekstova od strane urednika (svakodnevno 9,1% i često 9,9%) i
- Neobjavlivanjem tekstova i priloga (svakodnevno 5,4% i često 7,9%).

Grafikon 8.

Novinari u BiH su najmanje zadovoljni:

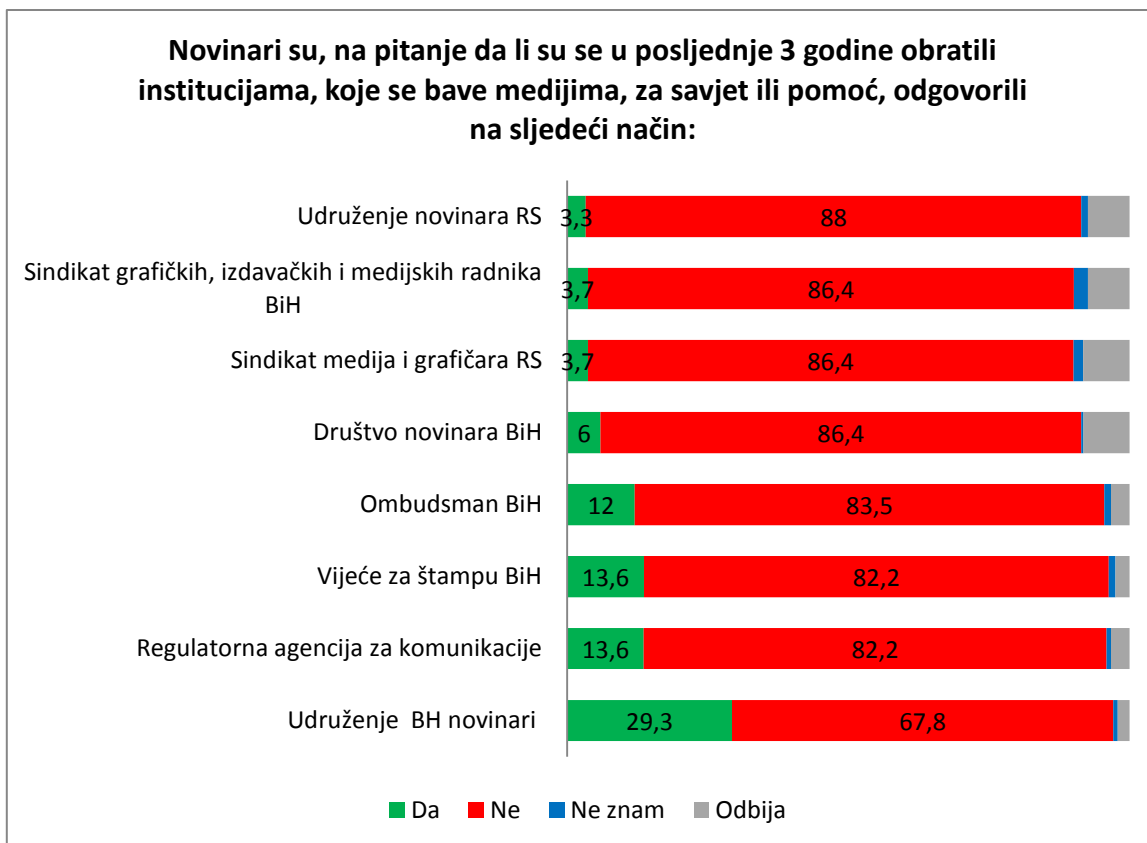
- Ekonomskom sigurnošću (nimalo zadovoljno 28,9% i uglavnom nezadovoljno 26,0%),
- Mogućnošću stručnog usavršavanja (nimalo zadovoljno 25,2% i uglavnom nezadovoljno 24,8%),
- Napredovanjem u poslu (nimalo zadovoljno 23,6% i uglavnom nezadovoljno 21,9%),

Grafikon 9.

Kada se govori o povjerenju u institucije koje se bave pravima novinara i zaštiti medija, novinari najmanje vjeruju:

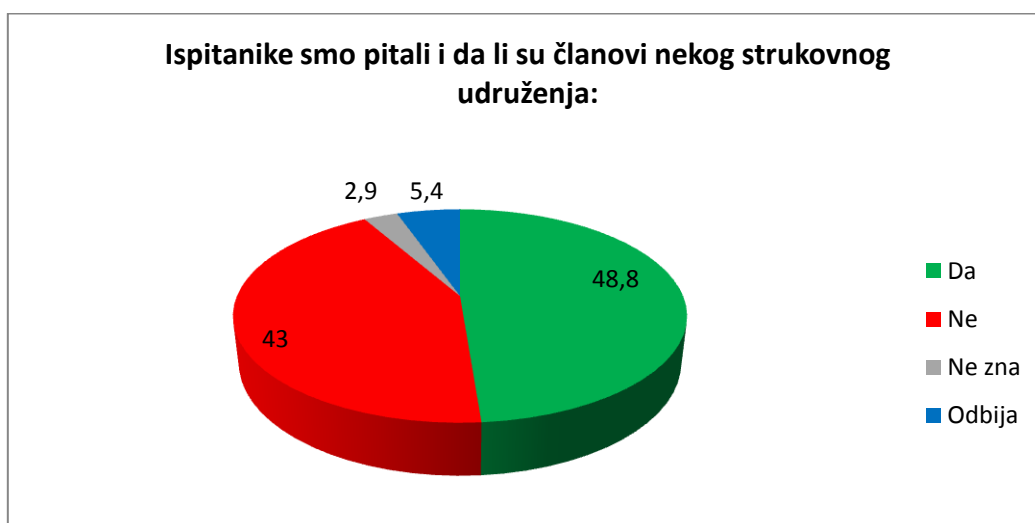
- Regulatornoj agenciji za komunikacije (nimalo nemaju povjerenja 16,1% i uglavnom nemaju povjerenja 26,0%),
- Ombudsman BiH (nimalo nemaju povjerenja 15,7% i uglavnom nemaju povjerenja 19,8%),
- Sindikat medija i grafičara RS (nimalo nemaju povjerenja 17,8% i uglavnom nemaju povjerenja 12,8%),
- Udruženje novinara RS (nimalo nemaju povjerenja 16,1% i uglavnom nemaju povjerenja 12,0%),
- Društvo novinara BiH (nimalo nemaju povjerenja 11,6% i uglavnom nemaju povjerenja 14,0%),
- Vijeće za štampu BiH (nimalo nemaju povjerenja 9,1% i uglavnom nemaju povjerenja 19,4%),
- Udruženje novinara BiH (nimalo nemaju povjerenja 8,3% i uglavnom nemaju povjerenja 26,0%),

Grafikon 10.

U poslednje 3 godine novinari su se najčešće obraćali sljedećim institucijama:

- Udruženje novinara BiH (29,3%),
- Regulatornoj agenciji za komunikacije (13,6%),
- Vijeće za štampu BiH (13,6%),
- Ombudsman BiH (12%),
- Društvo novinara BiH (6%),
- Sindikat medija i grafičara RS (3,7%),
- Sindikat grafičkih, izdavačkih i medijskih radnika BiH (3,7%) i
- Udruženje novinara RS (3,3%).

Grafikon 11.

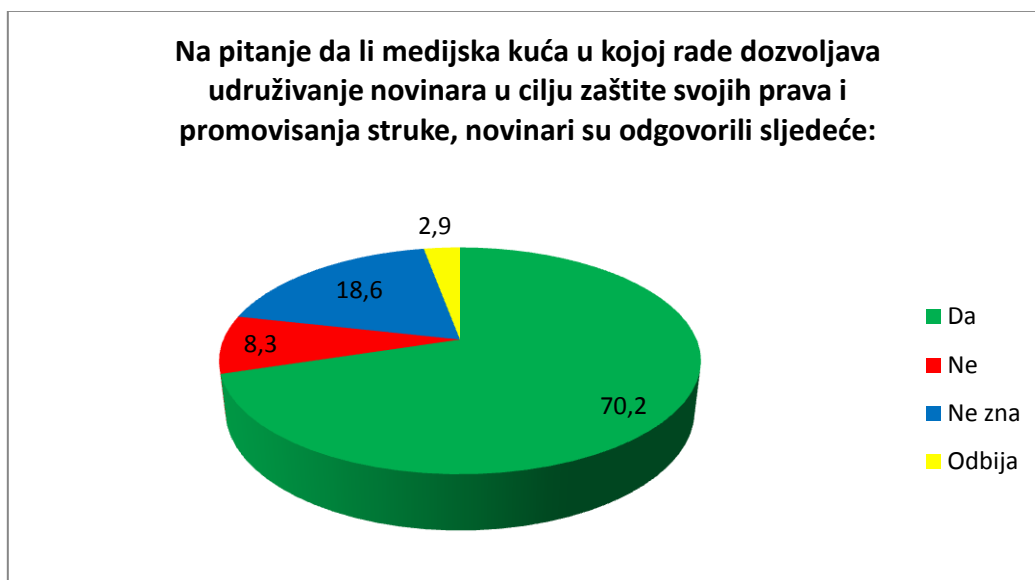
Od ukupnog broja ispitanika njih 48,8% je član nekog strukovnog udruženja, dok 43,0% nije. Na ovo pitanje nije odgovorilo 5,4% novinara, dok je 2,9% kazalo „ne znam“.

Među ispitanicima koji su kazali da su članovi nekog strukovnog udruženja najčešće se spominju Udruženje/ udruga BiH novinara, Društvo novinara BiH, Sindikat medija i grafičara RS, Klub novinara Banja Luka, Vijeće za štampu i neka internacionalna novinarska udruženja.

Kao razloge zašto nisu članovi nekog od strukovnih udruženja, novinari ističu:

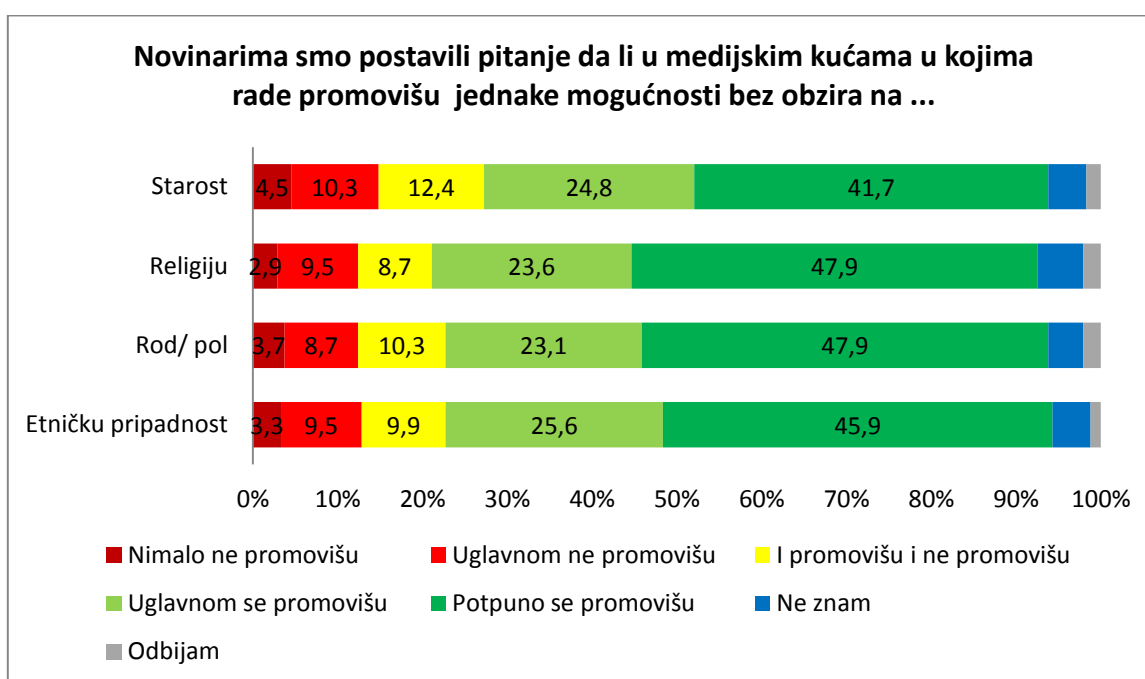
- Da su udruženja postala dovoljna sama sebi i gledaju samo lične interese.
- Nepovjerenje u rad tih udruženja.
- Zato što novinarska udruženja nisu uspjela da se ujedine iako je bilo pokušaja da se to desi.
- Zbog nekih afera u tim udruženjima u kojima su neki novinari ostali oštećeni (krađa radnog staža).
- Nisu imali potrebe za uslugama tog udruženja.
- Ne vide smisao pristupanja tim udruženjima, oni ništa ne mogu da promjene, pogotovo u privatnim medijima.
- Lokalni mediji nisu nimalo interesantni strukovnim udruženjima, pa ne vide razlog zašto bi se učlanjivali.

- Zbog toga što se više bave samopromocijom i pisanjem projekata, nego što se stvarno bave rješavanjem problema u novinarstvu i zaštitom novinara.
- Nedostatak vremena ili nedostatak lične inicijative.

Grafikon 12.

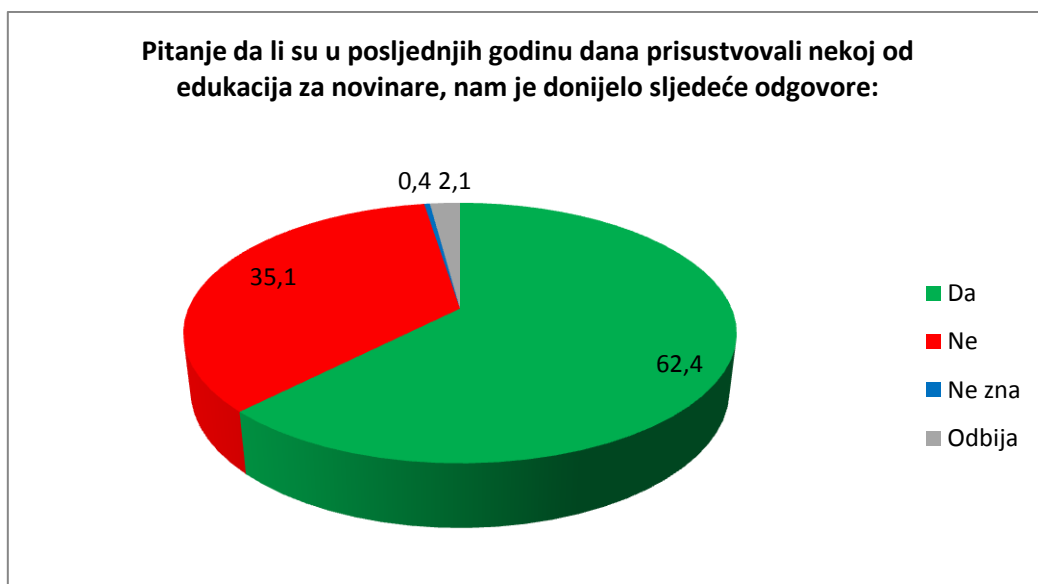
Najveći broj novinara 70,2% kaže da u medijima u kojima rade dozvoljava udruživanje novinara u cilju zaštite novinarskih prava i promovisanja struke, dok 8,3% tvrdi da im to nije dozvoljeno. Interesantno je da 18,6% novinara na ovo pitanje daje odgovor „ne znam“, a 2,9% odbija da odgovori.

Grafikon 13.

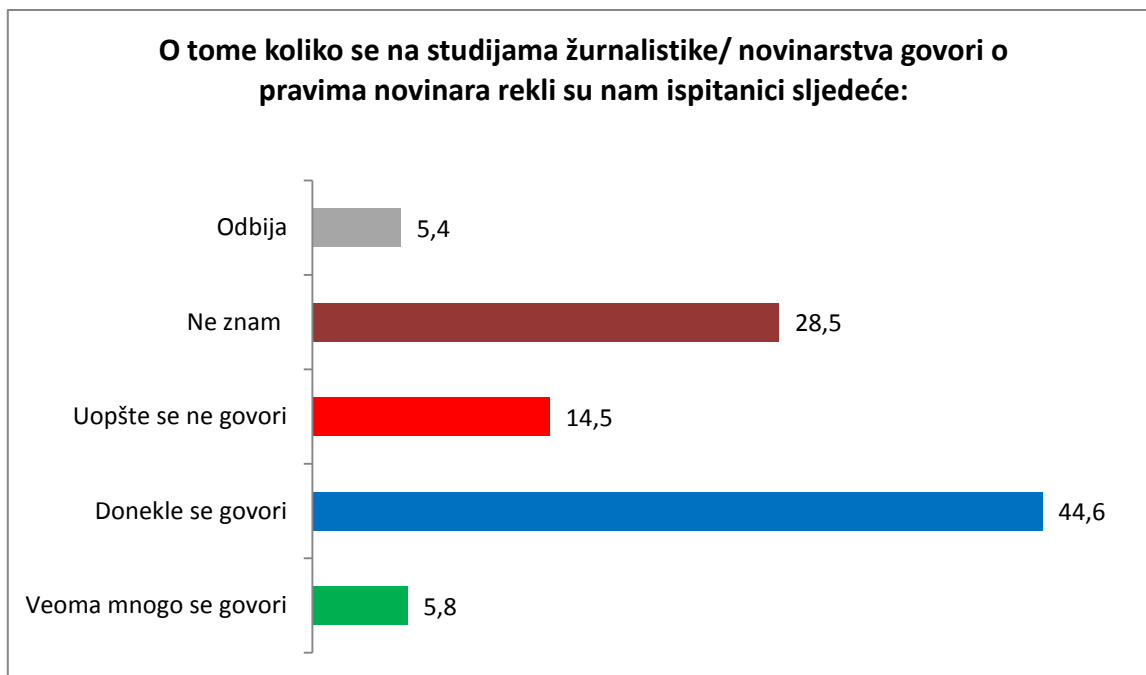
Kada se radi o promovisanju jednakih mogućnosti u medijima u kojima rade novinari tvrde da tu nema u velikoj mjeri diskriminacije. Svaki deseti novinar tvrdi da se jednake mogućnosti ne promovišu ili u maloj mjeri. Najmanje jednakih mogućnosti nalazimo kod promovisanja:

- Starosti (nimalo ne promovišu 4,5% i uglavnom ne promovišu 10,3%),
- Etničke pripadnost (nimalo ne promovišu 3,3% i uglavnom ne promovišu 9,5%),
- Roda/ pola (nimalo ne promovišu 3,7% i uglavnom ne promovišu 8,7%) i
- Religije (nimalo ne promovišu 2,9% i uglavnom ne promovišu 9,5%).

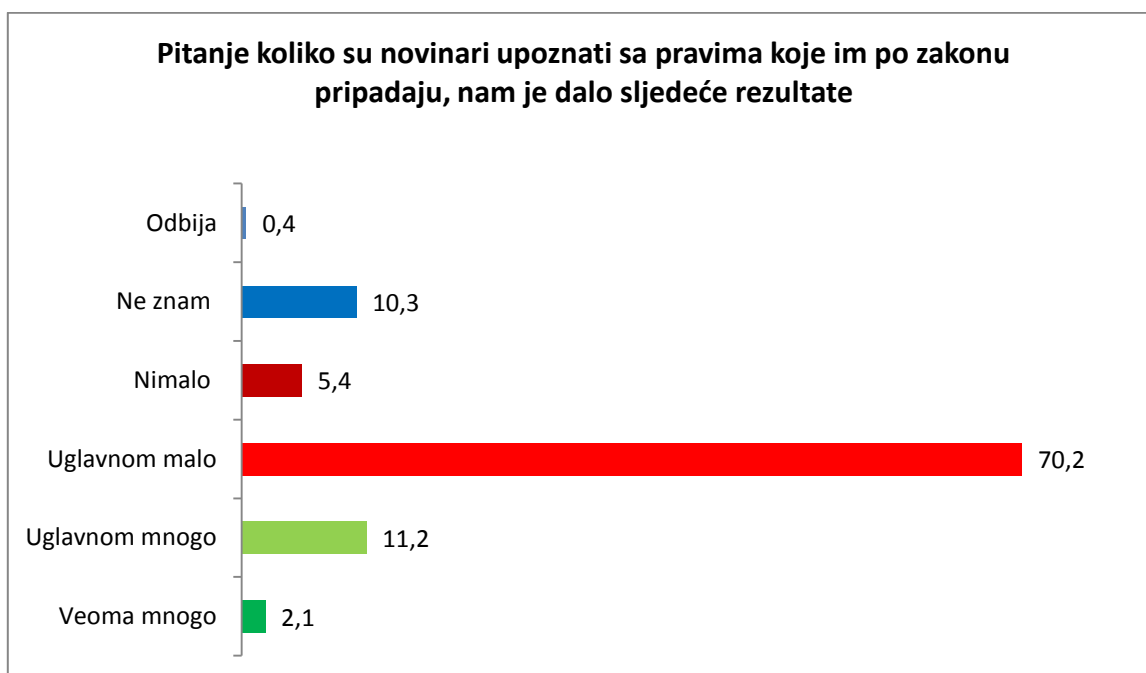
Grafikon 14.

Skoro dvije trećine novinara (62,4%) je u posljednjih godinu dana bilo na nekoj edukaciji, dok 35,1% kaže da nije. Na ovo pitanje nije odgovorilo 2,5% novinara.

Grafikon 15.

Najveći broj novinara smatra da se tokom studiranja o njihovim pravima donekle govori (44,6%), dok 5,8% smatra da se o tome govori veoma mnogo. Da se o pravima uopšte ne govori na studijama žurnalistike tvrdi 14,5% novinara. Interesantno je da 28,5% novinara na ovo pitanje je odgovorilo „ne znam“ i među njima je najveći broj onih koji nisu studirali žurnalistiku. Na ovo pitanje nije odgovorilo 5,8% ispitanika.

Grafikon 16.

Najveći broj novinara (70,2%) smatra da su uglavnom malo upoznati sa pravima koje im daje domaće zakonodavstvo, dok 11,2% smatra da znaju uglavnom mnogo, 5,4% nimalo, a 2,1% tvrdi da novinari znaju veoma mnogo o svojim pravima. Na ovo pitanje nije odgovorilo 10,7% ispitanika.